

ПОЗИЦІЯ ЕКОКЛУБУ ЩОДО РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ОВД

Оцінка впливу на довкілля (ОВД) є ключовим інструментом участі громадськості та врахування природоохоронних вимог при плануванні діяльності, що може загрожувати стану довкілля, у тому числі, здоров'ю людей. Проте, оскарження рішень з ОВД, невдоволення громадськості, протести та судові розгляди є прецедентами, які свідчать про те, що підхід до реалізації процедури з ОВД в Україні містить наступні недоліки:

З точки зору громадськості:

- обмежений доступ громадськості до інформації та участі в процедурі ОВД (обмежений доступ до реєстру з ОВД; не відображається інформація щодо післяпроектного моніторингу; представники уповноважених органів не завжди встигають обробляти заявки громадськості, реагувати на них, надавати відповідну інформацію);
- низький рівень відповідальності за порушення вимог щодо оцінки впливу на довкілля.

З точки зору суб'єктів господарювання:

- складнощі з залученням компетентних виконавців звітів з ОВД;
- виконавці звіту з ОВД не несуть відповідальності зміст звітів;
- надмірні вимоги до малозагрозливих проектів;
- разом взятє це призводить до нераціональних витрат коштів та часу суб'єктів господарювання.

З точки зору влади:

- недостатня жорсткість та ефективність санкцій, передбачених законодавством за порушення природоохоронного законодавства;
- відсутність механізмів контролю за дотриманням вимог щодо оцінки впливу на довкілля;
- низька інституційна спроможність уповноважених органів: обмеженість кадрових, фінансових і експертних ресурсів відповідних органів, що об'єктивно не здатні дати кваліфіковану оцінку звіту про оцінку впливу на довкілля.

Загальні:

- процедура обмежена на час війни (зокрема, відмінена для територій, що зазнають впливу бойових дій, при ліквідації наслідків війни, відсутні фізичні громадські обговорення, деякі діяльності відмінені для ОВД);
- неналежна якість звітів з ОВД та відсутність за це відповідальності.

На нашу думку, реальний стан справ, у тому числі, нові зміни до закону про ОВД від 13.07.2023 не вирішують основних проблем, які не розв'язуються на національному рівні, і лише міжнародні організації вбачають в цьому проблематику і розглядають скаргу щодо недотримання участі громадськості у ОВД. Про це свідчить і справа, що взята до роботи Комітетом з дотримання Орхуської Конвенції за зверненням ГО Екоклуб.

Представники Європейської бізнес асоціації висловлювали свої побоювання щодо змін до ЗУ про ОВД, що можуть позбавити права реалізовувати інвестпроекти та про невизначеність нововведень.

Про недосконалість ОВД зауважують і експерти DiXi Group: “відсутність стандартів та критеріїв, за якими визначається суттєвість впливу на довкілля від видобувної діяльності”.

Окрім того, у Єдиному державному реєстрі судових рішень, лише за 2023 рік зареєстровано понад тисячу справ з питань, що стосуються оцінки впливу на довкілля.

Про суддівську недоброчесність згадується у числі публікацій, зокрема, Екоклубу також довелося судитись щодо скасування висновку з ОВД заводу Кроноспан. А за критику громадськості, отримали від Кроноспану позов.

В смт Клевань, судові процесії не припиняються роками з підприємством “Колор С.І.М.” (реєстраційний номер 202361310780), яке, за скаргами жителів, їх труїть токсичними випарами. І вже цього року підприємство отримало рішення про допустимість провадження планованої діяльності попри категоричну незгоду місцевої громади. Місцеві жителі разом із громадськими організаціями подали близько 100 сторінок пропозицій до роботи Колор С.І.М. В результаті Міндовкілля створило перелік умов, які повинне виконати підприємство перед початком роботи. Ці умови не мають чітких завдань та термінів. Тому громадськості складно буде прослідкувати стан виконання їх вимог щодо даного підприємства.

Не менш важливою справою є недопущення побудови найбільшого курорту Свидовець. Проти забудови Свидовця виступали екологи, природоохоронці та місцеві жителі, які обурювалися планами збудувати гігантський курорт. Крім того, юристи-екологи неодноразово заявляли, що ні громаді, ні активістам забудовники не дали можливості належно ознайомитися із детальними планами територій для будівництва курорту.

А попри зауваги науковців, на Боржаві дозволили будувати турецькій компанії вітряка.

Щодо справи «Волинь-Цемент» філії ПРАТ «Дікергофф Цемент Україна» (номер справи 202293010029) на Рівненщині, планує переробляти сміття, що по змісту не відповідає назві справи з ОВД “Розширення видів альтернативного палива для використання на обертовій печі № 6”. Яке по змісту мало б називатись “поводження з відходами”. Натомість, Міндовкілля видало рішення про допустимість провадження планованої діяльності з умовою нового звіту з ОВД на іншому етапі. Така невизначеність дозволяє підприємствам обходити ОВД, перетворюючи її на формальну, а не дієву процедуру.

Варто зазначити, що за даними Аналітичного звіту Європейської Комісії про рівень наближення законодавства України до актуального права ЄС від 8 листопада 2023 року, *Україна перебуває на певній стадії підготовки у сфері охорони довкілля та зміни клімату. Щодо інтеграції Європейського зеленого курсу в усі сфери політики, імплементації та застосування законодавства, потрібні додаткові заходи для його успішного впровадження. Потрібно забезпечити дотримання законодавства в цій сфері. Зокрема: "Необхідно забезпечити доступ громадськості до екологічної інформації та участь у прийнятті рішень. Українське законодавство передбачає дисциплінарну, цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність за екологічні правопорушення, але повного узгодження з відповідним законодавством ЄС та його імплементації ще не досягнуто".*

Пропоноване рішення

Щоб система ОВД в Україні відповідала основним принципам Директиви № 2011/92/ЄС та була ефективною, забезпечувала участь громадськості та була зручною для бізнесу, потрібно

її реформувати. Зокрема, знайти підходи до реформ ОВД, які забезпечуватимуть швидкодію для малозагрозливих і не упускало ризики загрозливих проєктів.

Що є важливим для ОВД в Україні:

- Контроль та притягнення до відповідальності за недотримання законодавства у сфері ОВД
- Притягнення до відповідальності виконавців звітів з ОВД за неякісну підготовку звітів з ОВД
- Вільний доступ до матеріалів, у т.ч. у реєстрі з ОВД, забезпечити оприлюднення інформації щодо післяпроєктного моніторингу.
- Вільний доступ до даних моніторингових спостережень потенційно-небезпечних параметрів для населення.
- Створення структури взаємопов'язаних між собою установ: акредитованих виконавців звітів з ОВД, лабораторій, створити їх реєстр.
- Запровадження скринінгу - на ранніх етапах виявлення малозагрозливих проєктів
- Незалежність органів влади, що приймають рішення, виключивши корупційну складову.
- Забезпечення інституційної спроможності, відкритості та доступності: перевіряючих, контролюючих органів, акредитованих сертифікованих виконавців, аналізуючих лабораторій
- Забезпечення в достатній кількості кваліфікованих кадрів у структурних підрозділах УЦО та УТО, які займаються питаннями ОВД, залежно від завантаженості та підготовленої кількості висновків із ОВД.
- Створення системи акредитації експертів, виконавців звітів з ОВД, лабораторій.